

прийняття висновків для найбільш успішного застосування стратегічних ресурсів, сильних сторін та можливостей, ліквідації слабких сторін, а також захист від загроз довкілля для майбутньої прибутковості.

Література

1. Портер М. Конкурентна стратегія: методика аналізу галузей та конкурентів; 2-ге вид.; пров. з англ. М.: Альпіна Бізнес Букс, 2006. С. 1-74
 2. Фатхутдінов Р.А. Управління конкурентоспроможністю організації: Навч. посіб. М: Ексмо, 2004. 544с.
 3. Конкурентний аналіз. Навчальний посібник /Укл. Є. О. Полтавська, Г. А. Іващенко, П.М. Куліков П.М. – Харків: Вид. ХНЕУ, 2011. 199 с.
 4. Управління конкурентоспроможністю підприємства: Навч. У 67 посіб. / С. М. Клименко, Т. В. Омеляненко, Д. О. Барабась, О. С. Дуброва, А. В. Вакуленко. К.: ХНЕУ, 2008. 520 с.
 5. Портер М.Е. Стратегія конкуренції / Пер. з англ. К.: Основи, 1998. 390 с.
- Белова Т.Г. Стратегічний маркетинг : Конспект лекцій для студентів спеціальностей 7.03050701, 8.03050701 «Маркетинг», 8.03051001 «Товарознавство і комерційна діяльність» усіх форм навчання». – К.: НУХТ, 2012. – 127 с. URL: <https://mega-group.com.ua/>

УДК: 339.137.2:658

Вячеслав Кужель

*к.е.н., доцент, доцент кафедри комерційної діяльності і логістики
ДВНЗ «ХНЕУ ім. Вадима Гетьмана», Україна*

vkughel@gmail.com

Богдан Кучер

*здобувач другого (магістерського) рівня вищої освіти
освітньо-професійна програма/спеціалізація «Комерційна діяльність і логістика»
ДВНЗ «ХНЕУ ім. Вадима Гетьмана», Україна*

kucher.bogdan16@gmail.com

ПРОЦЕС РОЗВИТКУ КОНКУРЕНЦІЇ ТА ЇЇ ВПЛИВУ НА ДІЯЛЬНІСТЬ ПІДПРИЄМСТВ В СУЧАСНИХ УМОВАХ

THE PROCESS OF DEVELOPMENT OF COMPETITION AND IT'S IMPACT ON THE ACTIVITIES OF ENTERPRISES IN MODERN CONDITIONS

Анотація. Діяльність підприємств на ринку України відбувається в жорстких конкурентних умовах. Саме конкуренція є рушійною силою для створення плацдармів до розвитку як і самої компанії, так і суспільства, в цілому.

Ключові слова: конкуренція, підприємство, стратегічне планування, бізнес-план.

Abstract. The activity of enterprises on the Ukrainian market takes place in tough competitive conditions. It is competition that is the driving force for creating bridgeheads for the development of both the company itself and society.

Key words: competition, enterprise, strategic planning, business plan.

Конкуренції потрібно визначити спеціальне місце у нашому сьогоденні. Вона має важливе значення у звільненні економіки від обмежень, що встановлюються державою. Але у розрізі сучасних подій, за відсутності ряду інститутів конкуренція може призводити до негативних наслідків.

М. Портер розглянув теорію конкурентних переваг. Він стверджував, що національна конкурентоспроможність створюється гравцями ринку. Вона не є результатом природи, а створюється за рахунок впровадження нових технологій. Але, на думку М. Портера, важливим моментом для збереження конкурентних переваг на ринку є внутрішня конкуренція. [3, с. 625]

Це дозволило розглянути традиційні методи під новим кутом, в основному, це стосувалось країн, де трапилось «економічне чудо». Більша частина дослідників вважає, що державне регулювання стало рушійною силою для розвитку Японії у 1960-1980-х роках. Але, М. Портер був іншої думки. Головне значення мала внутрішня конкуренція. В більшості

галузей Японії, одразу конкурували між собою компанії, що були, приблизно, однакового рівня. Конкуренція між собою була плацдармом для виходу на світовий ринок. Але, в тих галузях, де втручалось державне регулювання (сільське господарство, будівництво), був характерний низький рівень конкурентоспроможності. У 2000 році, М. Портер публікує книгу «Чи може Японія конкурувати?» в якій, разом з японськими вченими, він прийшов до висновку, що успіх та процвітання Японії, пов'язаний аж ніяк не з бюрократичним капіталізмом, а з конкуренцією компаній на внутрішньому ринку.

На національному ринку, більшість компаній діють у конкурентному середовищі, але на багатьох важливих ринках конкуренція є обмежена. Академік Геєць, справедливо зазначив, що «державна допустила формування монопольного організованого капіталізму» [2, с. 12]. За основу нашого аналізу, ми можемо взяти компанію ДТЕК. Вона є монополістом на ринку. За плечами компанії – 85% видобутого вугілля від всього ринку. ДТЕК належать теплові електростанції, що виробляють 80% всієї електроенергії, що виробляються всіма ТЕС України. Тому, не дивно, чому тарифи на електроенергію постійно зростають.

Особливістю української економіки є нерівність щодо конкуренції, яка пов'язана з нерівністю в різних системах оподаткування, субсидій, землеволодіння, інфраструктури тощо. Книга «Бізнес-середовище в Україні» вийшла друком у 2004 році за результатами опитування керівників 2800 компаній. Зазначається, що 18% респондентів вважають умови на ринку нерівними і дуже важливою перешкодою для ведення бізнесу, а 43% респондентів конкурентні умови є важливою перешкодою для бізнесу. Цей фактор є четвертою найбільшою перешкодою для нових шляхів бізнесу після законодавчої нестабільності, корупції та політичної нестабільності. Немає підстав вважати, що зараз все інакше.

Посилення внутрішньої конкуренції є в основному результатом ринкових реформ, і вітчизняні підприємства адаптувалися не відразу. Дуже важливу роль відіграли також заходи з дерегуляції економіки та розвитку конкуренції наприкінці 1990-х років. Спрощений податковий, бухгалтерський облік призвели до виведення з тіні сотні тисяч підприємств. У 1999 р. було видано Указ Президента України “Про основні напрями конкурентної політики на 1999–2000 роки”, а у 2001 р. – Указ Президента України “Про основні напрями конкурентної політики на 2002–2004 роки”. Видані укази спричинили розвиток конкуренції. Найважливішу роль відіграла аграрна реформа, що стала фактором переходу землі до більш ефективних гравців ринку, та розвитку малого та середнього бізнесу.

Після Революції Гідності ситуація на ринках змінилась. Більшість галузей зазначали рівень конкуренції, як високий. Ситуація залишалась стабільною лише на аграрному ринку. Важливим чинником, що сприяв на ринкову ситуацію, було те, що владні структури не втручались до регулювання бізнесу, тому зростала міжфірмова конкуренція за збіднілого споживача.

Позитивним моментом, є впровадження державою грантів для малого та середнього бізнесу. Нещодавно, ДіяБізнес опублікувала перелік грантів, на які може податись пересічний громадянин нашої країни. На підтримку малого бізнесу можна отримати до 250 тисяч гривень. Все ще потрібно зробити – бізнес-план, та подати заявку. На мою думку, це серйозний крок зі сторони держави, щодо розвитку малого та середнього бізнесу та поживленню конкуренції в даному секторі.

М. Портер зазначив, що ослаблення внутрішньої конкуренції призводить до втрати конкурентоспроможності, і порівняв цей процес із гниттям. [3, с. 192]

Однією з найефективніших форм підтримки є суворий контроль якості. За відсутності такого контролю недобросовісні виробники отримують значну конкурентну перевагу. За словами експертів, від 20% до 40% бензину, що продається в нашій країні, є підробкою. Навіть після пожежі на нафтобазі компанії «БРСМ-Нафта», що була наслідком фальсифікованих виробів із нафти, мало що змінилось. Коли штрафи будуть перевищувати в рази доходи від фальсифікованої продукції, тоді вдасться підвищити конкурентоспроможність на внутрішньому ринку.

Набір інструментів поданою Організацією міжнародного співробітництва і розвитку (ОЕСР) дає зрозуміти, як бізнес-середовище різних країн впливає на конкуренцію. Він показує вплив конкурентного тиску на продуктивність і конкурентоспроможність у кількох країнах світу. Наприклад, у ньому зазначено, що бізнес-конкуренція в Австралії зросла після періоду Другої світової війни. Європейська комісія та національні уряди використовують альтернативні методи досягнення поставленої мети, які зможуть покращити економічну політику більшості країн.

В різних галузях виробництва різні рівні інтенсивності конкуренції. Найбільш жорстка конкуренція наразі існує серед підприємств-виробників харчової промисловості, де вони намагаються перевершити один одного. Враховуючи сучасний світ, вони повинні використовувати нові технологічні методи, щоб рухати свій бізнес вперед [4]. Серед загальних тенденцій та трендів даної галузі виділяють наступні: зростаюча невизначеність, інновації, безпека харчових продуктів тощо. Крім того окремо виділяють функціональність їжі, оскільки споживачі тепер більш обережні щодо того, що вони їдять, а з позиції конкурентних переваг - функціональні продукти харчування стали більш помітними на ринку і дозволяють посилити конкуренту позицію компаній виробників. Інша тенденція харчової промисловості це - сталі продукти, тобто бажання підтримувати навколишнє середовище породжує більш безпечну для землі обробку та пакування харчових продуктів. Компаніям, які бажають змінити свій шлях, це дозволить мати суттєву конкурентну перевагу, і як результат - отримати більш лояльну клієнттуру та прибутки.

У Конституції України зазначено, що держава має забезпечити захист конкуренції на внутрішньому ринку. У бізнесі слово підприємець визначає того, хто займається підприємницькою діяльністю. Загалом, панівна економічна модель намагалася придушити підприємця малого бізнесу. Деякі ринки монополізовані через конкуренцію, а інші – ні. У конкурентному середовищі паритети не можуть впроваджувати інновації через характер їхніх умов. У свою чергу потрібно змінити існуючу ситуацію, переслідуючи мету скасування в Українському законодавстві антиконкурентних норм. Це також вимагає заміни поточної системи на альтернативні рішення. Використовувати потрібно інструментарій ОЕСР для аналізу конкурентних наслідків рішення.

Таким чином, правила конкуренції потрібно визначати не як сукупність правових норм, а як систему, що поєднується із різних компонентів, які мають між собою зв'язок і впливають на весь господарський правовий порядок, який в умовах ринкової економіки передбачає захист та розвиток. Тож, у конкурентному ринку, гравці повинні утримуватись від рішень, що призводять заборонених дій, а притримуватись справедливих вирішень ситуацій [5]. Крім того, найбільш новітні методи, технології та тренди варто шукати серед компаній де рівень конкуренції найбільш жорсткий, і конкурента боротьба загострена, наприклад серед підприємств-виробників харчової промисловості. Саме в таких «багаряних океанах» менеджмент інших компаній, з нижчим рівнем інтенсивності конкуренції, може безпечно проаналізувати, створити та відшукати унікальні конкурентні характеристики для власних товарів та послуг.

Література

1. Щербак А.В. Конкуренція як фактор економічного зростання: світовий досвід та українські реалії. 2019. № 5(80). С. 135–140.
2. Геєць В.М. Особливості взаємозв'язку економічних і політичних передумов реконструктивного розвитку економіки України // Економіка України. – 2016. – № 12. – С. 3–21/
3. Портер М. Міжнародна конкуренція. Конкурентні переваги країн. – 1993. – 896 с.
4. Лана Шевченко. Тенденції у галузі виробництва харчових продуктів на 2023 рік URL: <https://medium.com/places-app/trends-within-the-food-products-manufacturing-industry-for-2023-a987a9743ba8>
5. Кужель В.М. Дима О.О., Трансформація моделей підприємницької діяльності. Матеріали X міжнародної науково-практичної конференції «Економіка підприємства: сучасні проблеми теорії та практики» - м. Одеса, 10-11 вересня 2021 р. С.86-87.